

BITKA

Po turški zmagi nad srbsko vojsko v bitki na Kosovem polju leta 1389 se je Otomanski imperij razširil na dobršen del vzhodnega Balkana. Ozemlje Bizantinskega cesarstva se je zmanjšalo na sam Konstantinopel, ki je tako postal oblegano mesto.

Leta 1393 je s turškim zavzetjem Nikopola bolgarski car Ivan Šišman izgubil svojo začasno rezidenco, medtem ko je njegov brat Ivan Stracimir še vedno zadrževal Vidin vendar le kot turški vazal. Razen tega se je meja med islamom in krščanstvom pomaknila proti Ogrskemu kraljestvu, ki je tako postalo vojaško pomembna država v obrambi pred Turki, prav tako pa tudi Beneška republika, do tedaj glavna pomorska velesila v vzhodnem Sredozemlju, ki se je zbala, da bi se njen vpliv zmanjšal samo na Jadransko morje.

Leta 1394 je papež Bonifacij IX. kljub svojemu nezavidljivemu položaju ob politični razdeljenosti in neenotnosti razglasil novo križarsko vojno proti Turkom. Anglija in Francija, takrat v mirovanju ob stoletni vojni, sta se uspeli dogovoriti za njeno financiranje. Prav tako so potekala pogajanja za skupno poveljevanje z ogrskim kraljem Sigismundom Luksemburškim.

Priprave

V aprilu 1396 se je skupina 10.000 Burgundcev, v glavnem konjenice, pod vodstvom vojvode Janeza Neverskega, poleg njih pa še 1000 vojakov iz angleškega kontingenta, odpravilo na Ogrsko. V Regensburgu se jim je pridružilo približno 6000 vitezov iz nemških pokrajin, na Dunaju pa še vojaki iz avstrijskih dežel, med njimi tudi slovenski vojščaki, katere je predvodil Celjski grof Herman II. V Budi so se združili z vojsko ogrskega kralja Sigismunda, ki je štela približno 60.000 ljudi.

Sigismund je sprva želel ohraniti obrambni položaj, vedoč za turško taktiko bojevanja, s katero se je seznanil v manjših bitkah pred tem, vendar je moral popustiti Francozom, ki so na vsak način hoteli hitro opraviti s Turki. Tako se je združena križarska vojska, kateri so se priključili še Vlahi in Transilvanci, napotila proti Nikopolu. Medtem je flota Benečanov, Genovežanov in Rodoških vitezov po Donavi priplula pred Nikopol, kjer se je 10. septembra srečala s križarji.

Obleganje Nikopola

Obleganje

Nikopol so začeli v trenutku oblegati, vendar ga zaradi njegove dobre obrambe in brez oblegovalnih sredstev niso uspeli zasesti. Tako so čakali na turško vojsko, ki ji je poveljeval Bajazit I.. Le-ta je moral prenehati oblegovati Konstantinopel in se odpraviti proti Nikopolu. Na poti se mu je pridružil srbski vazal Štefan Lazarević. Tako sta si dne 24. septembra 1396 nasproti stali dve enakovredni vojski.

Bitka

Bitka pri Nikopolju, Jean Froissart, 1398

Naslednji dan, 25., se je bitka začela. Francozi in Angleži so prešli v ospredje, medtem ko je Sigismund Luksemburški ostal za njimi v centru, Transilvance je poslal na desno krilo, Vlahi pa so oblikovali njegovo levo krilo. Na drugi strani je Bajazit I. oblikoval svojo osrednjo linijo s stražno konjenico, lokostrelci in janičarji, katere je varoval cel niz kolov, uperjenih proti križarski vojski. Glavnino vojske je pustil skrito v ozadju.

Francozi, ki so prvi prešli v napad, so morali zaradi kolov razjahati konje, same kole pa odstraniti pod ploho sovražnih puščic. Kljub vsemu so uspešno prodirali do turške vojske, ki se je taktično umaknila na bližnji hrib. Ko so vitezi dospeli do njih, se je tedaj v boj vključila glavnina turške vojske ter viteze gladko porazila.

V tem času so se konji brez jezdecev vrnili v Sigismundov tabor. V nasprotju z večino Transilvancev in Vlahov, ki so se umaknili s položajev, je ogrski kralj hitel na pomoč Francozom in srečal Bajazitovo vojsko na hribu. Bitka je bila enakopravna do trenutka, ko je vanjo posegel turški vazal Stefan Lazarević s svojo vojsko. Sigismund se je s pomočjo celjskega grofa Hermana II. in njegove vojske uspel rešiti iz obroča ter se odločil za umik. Uspelo mu je doseči Benečane, ki so ga z ladjo prepeljali na varno.

Epilog

Pokol ujetih kristjanov kot maščevanje nad pobitimi turškimi ujetniki v Rahovi leta 1396, slika Jean Froissart, 15. stoletje

Dne 26. septembra je Bajazit I. dal pobiti 3000 ujetnikov, mlajše ujetnike pa vključiti v njegovo vojsko. Sigismund se je zaradi suma izdajstva s strani Vlahov odločil za pot domov preko Črnega, Egejskega in Jadranskega morja. Karl VI., francoski kralj, je za poraz izvedel v božičnem času.

Vitezi so kmalu izgubili navdušenje za križarske vojne. Boji so se nadaljevali v Španiji in Sredozemlju. Anglija in Francija sta kmalu obnovili stoletno vojno. Madžari in Poljaki so bili v letu 1444 poraženi v bitki pri Varni. Konstantinopel je dokončno padel v roke Otomanskemu imperiju leta 1453. Zahodna Evropa ni organizirala nobene odprave več proti Turkom vse do renesanse.

O bitki pri Nikopolju v Bolgariji, Slovenci ne vemo skoraj ničesar. Pa bi bilo dobro, če bi se o tej bitki učili v naših šolah pri predmetu zgodovina Slovencev. Toda ne! Cele generacije Slovencev smo se učile raje o drugi bitki, Kosovski bitki, ali »bitki na Kosovem polju«. Učili so nas, da je ta bitka bila usodna za Srbe, Bosance, Hrvate in tudi za nas Slovence, ki so nas v naslednjih desetletjih in stoletjih ogrožali, ropali in plenili prav Turki. Po nekaterih podatkih so Turki v tem obdobju v sužnost odgnali skupaj celo do 200.000 Slovencev, kar je bilo za tiste čase enormno število, okrog 20 odstotkov celotne slovenske populacije. Pravilneje kot Turki, bi bilo zapisati srbski, bosanski in hrvaški poturčenci, kajti pravih Turkov, ki so besneli po slovenskih pokrajinh, je bilo med njimi bore malo.

Nikopolje leži na levi strani obale reke Donave, na meji med Bolgarijo in Romunijo/Vlaško. Tam je prišlo 25. Kimavca 1396. leta, do odločilnega poraza združenih krščanskih čet pod poveljstvom ogrskega kralja Sigismunda Luksemburškega, proti turškim osvajalcem pod sultanom Bajazidom – Bliskom.

Bitka pri Nikopolju je bila za evropsko zgodovino, prav posebej pa še za zgodovino Slovencev, precej pomembnejša, kot »znamenita Kosovska bitka«. Toda bitko pri Nikopolju so nam sistematično zamolčevali in prikrivali, med tem ko so nas z Kosovsko bitko dobesedno zasipali v šolskih učbenikih (zgodovinskih in literarnih), po televiziji, časopisih in vseh razpoložljivih medijih. V tej bitki so Srbi iz svojega poraza ustvarili mit, Slovenci pa smo morali poslušati zgodbe o njihovih »nacionalnih junakih«. Dejstvo je, da je Kosovska bitka nedvomno pomembna za Srbe, drugače pa je bila le ena izmed etapnih bitk v turškem osmanskem osvajjanju jugovzhodne Evrope.

Do bitke pri Nikopolju je prišlo sedem let po »famozni« kosovski bitki. Med tem časom je turški sultan Bajazid (Bajazit), pokoril Srbijo in večji del Bolgarije. Njegove čete so se znašle na samih »vratih v Ogrsko« (Madžarsko), hkrati pa so oblegale sloviti Carigrad ali Bizanc, danes Istanbul. Iz teh razlogov je takratni ogrski kralj in kasneje tudi cesar Svetega rimskega cesarstva, Sigismund Luksemburški na številne evropske naslove poslal sle, katerih naloga je bila zbrati veliko krščansko vojsko, ki bi zaustavila osmanske Turke in njihov prodor v Evropo. Na ta način je dejansko zbral veliko »evropsko« ali bolje rečeno križarsko vojsko. Najprej so se odzvali Francozi, ki so bili zastopani z okrog 10.000 vojaki, pod poveljstvom sina burgundskega vojvode Filipa, Žana de Nevera ter maršala Busikoa in praktično vsem »cvetom francoskega plemstva«. Ta vojska je leta 1396 prikorakala v Rezno (Regensburg) v današnji Nemčiji. Tam so se ji pridružili nemški vitezi. Skupaj so se odpravili do Dunaja, kjer so se jim zraven Avstrijev, pridružili tudi koroški, kranjski in štajerski Slovenci. Slednje je v velikem sijaju predvodil grof Herman II. Celjski.

Zbrana vojska je nato odkorakala do Budima (današnja Budimpešta) na Ogrskem. Tam so se združili z Madžari, s severa pa so prispeli tudi vitezi Ivanovci ter poljske in češke čete. Vsem naštetim se je pridružilo še 1000 angleških oklepnih konjenikov pod vodstvom vojvode Lancasterskega. Iz zahoda je nato prikorakala še vojska, Hrvatov, Bosancev ter ogrskih (panonskih) Slovencev. Nazadnje so se tej vojski (takratnemu »Nato«) pridružili še Vlahi vojvode Mirča in Transilvanci pod vojvodo Sedmograškim. Skupaj je bilo zbranih med 60.000 in 100.000 krščanskih vojakov, ki so skupaj s pratežjo šteli armado okrog 120.000 ljudi. Sigismundova armada je konec Velikega srpanja 1396 krenila ob toku reke Donave proti jugu. V svojem pohodu proti obleganemu Carigradu so mimogrede zavzeli bolgarsko mesto Vidin, ki ga je branil bolgarski podanik Turkov Stracimir in se usmerili proti Nikopolju. Na poti do Nikopolja je padlo še Rahovo. V začetku Kimavca 1396, je »evropska« vojska začela z obleganjem Nikopolja.

Vohuni turškega sultana Bajazida so seveda že zvedeli za pohod združenih krščanskih čet pod vodstvom ogrskega kralja Sigismunda Luksemburškega. Bajazid je nemudoma prekinil obeganje Carigrada in se s svojo vojsko okrog 200.000 vojščakov, preko Trnova odpravil proti Nikopolju, nasproti »evropski« vojski. Spotoma se mu je na pohodu proti Nikopolju pridružil tudi srbski knez Štefan Lazarevič z okoli 5.000 vojaki.

Vse je kazalo na to, da bo bitka odločala o usodi številnih dežel in narodov v Panonski nižini, na Balkanu in v srednji Evropi. Na eni strani so bili osmanski osvajalci, ki so s svojim vdorom čez Bospor hoteli svojemu imperiju priključiti čim večji kos Evrope in iz tukajšnjih

»nevernikov« narediti turške podanike. Na čelu 200.000 glave turške armade je stal sultan Bajazid, imenovan tudi »Jildrim«, ali Blisk, ki je bil briljanten in izkušen strateg. Na drugi strani je bila zbrana peстра družina vitezov in plemičev iz številnih evropskih dežel. Njihov »vodja« naj bi bil ogrski kralj Sigismund, ki pa mu vsi niso priznavali nespornega vodstva. To dejstvo se je v bitki izkazalo kot odločilno. Evropski združeni »križarji«, so bili prepričani da bodo Turke razbili in jih gonili do Carigrada ter nato vrgli ven iz Evrope. Bili so pripravljeni drveti za njimi do Jeruzalema, če bo potrebno. Takšne so vsaj bile napovedi njihovih vojvod. Toda vsaka vojska mora imeti svojega vodjo ali generala, ki mora voditi boj v taktičnem in izvršilnem smislu. Položaj v tem smislu, pa je bil pri »Evropejcih« bistveno slabši kot pri Turkih, ki so bili vsi poslušni svojemu sultalu Bajazidu - Blisku.

Do dolgo pričakovane bitke na obeh straneh, na obalah Donave, pri Nikopolju, je prišlo 25. Kimavca 1396. leta. Naša predstava o srednjeveških bitkah temelji predvsem na filmskih prikazih teh klavnic. Dejanska slika pa je bila zagotovo še krutejša in bolj krvava ter surova. Stotisoč bojujočih so za seboj puščali reke krvi in gore razmesarjenih človeških teles ter konjev, pomešanih s kupi raznovrstnega orožja in ščiti.

Na krščanski strani je pred bitko prišlo do prvega resnejšega spora, ki je imel na koncu hude posledice. Kralj Sigismund je hotel najprej na Turke udariti s svojimi Ogri in Slovenci ter Vlahi vojvode Mirča in Sedmograjčani, ki so že imeli možnost spoznati turške vojake in njihov način bojevanja. Temu so odločno nasprotovali zlasti Francozi, ki so si hoteli priboriti glavno slavo pri razbitju in uničenju turške armade. Kralj Sigismund je na koncu popustil zaletavim Francozom, ki so nato prvi napadli turške čete. Francoski oklepni konjeniki so z vso močjo udarili na prvo bojno linijo Turkov in dobesedno »pregazili« janičarje. Nato so udarili in dodobra razmajali tudi drugo turško linijo, ki jo je sestavljal del turške konjenice. Toda Francozi so v svoji bojni vnemi, hoteč osvojiti čim večjo slavo na bojnem polju, spregledali dejstvo, da so napadli le tisti del turških čet, ki je bil obrnjen naravnost proti njim. Nič hudega sluteč, so po svojem običaju razjahali in peš napadli ostanke turških čet, ki so jih pred tem razbili na konjih.

Med tem se je v bitko zapletla tudi glavnina ostalih krščanskih čet. Vsi po vrsti so imeli dovolj opravka s številčnejšimi Turki. Francoze so takrat s hrbita napadli tudi janičarji, ki so jih francoski vitezi pred tem le prebili po sredini, ne pa tudi posekali in razbili. V tistem trenutku jih je z druge strani napadla še turška konjenica, ki je bila skrita za gričem in je do takrat niso mogli videti. Nenadoma so bili Francozi ujeti in obkoljeni sredi Turkov.

Ogrski kralj Sigismund Luksemburški je videl kaj se dogaja Francozom in spoznal, da so se znašli v strahoviti godlji. Da bi jim omogočil preboj iz obroča, je sklenil uporabiti rezervo in je sam na njenem čelu udaril na Turke. Nalet Sigismundovih bojevnikov je bil strašen in zdelo se je že, da so Turki poraženi. Med turško vojsko je prišlo do številnih znakov razsula. Sultan Bajazid je moral osebno poseči v bitko, da je preprečil splošno paniko v turških vrstah in vlij svojim vojakom novo samozavest. Istočasno je Bajazid ukazal srbskemu knezu Štefanu Lazareviču in njegovim vojakom, da napadejo Sigismundov oddelek. Srbi so šteli okrog 5.000 vojakov, od tega 1.500 oklepnih konjenikov in se do takrat še niso vključili v bitko. Njihov knez Lazarevič se je z vso silo pognal naravnost v oddelek pod vodstvom kralja Sigismunda. Srbi so se uspeli v klinu prebiti v samo središče Sigismundovih bojevnikov. Ti so kralja za nekaj časa uspeli zavarovati, niso pa mogli preprečiti padca ogrske kraljevske zastave, ki se je znašla v srbsko-turških rokah. Padec kraljeve zastave je pri krščanskih četah povzročil padec morale, saj so mislili, da je kralj Sigismund v boju padel. V tistem trenutku so Vlahi vojvode Mirča in Transilvanci pod vojvodom Sedmograškim zapustili združeno krščansko vojsko in se

pridružili Turkom. Krščansko vojsko je zajela prava panika. Bojišče so jadrno zapustili tudi Hrvati in Francozi, Nemci in Ogri pa so se v divjem neredu umikali in bežali proti Donavi.

Prišebnost je na krščanski strani ohranil le Herman II. Celjski s svojimi Slovenci. Herman Celjski je takoj spoznal da je bitka izgubljena. Videl je tudi, da evropskih zaveznikov ne zanima usoda kralja Sigismunda, temveč si vsak rešuje svojo kožo kakor ve in zna. Okrog sebe je zbral svoje vojščake in stopil na njihovo čelo. Zavedal se je da je nujno potrebno odločno in hitro ukrepanje. Slovenske čete Celjskega grofa so se z značilnim ukanjem zagnale v bojni metež, razbile Turke, jih razpršile in jim naravnost izpred nosa odvedle skorajda že zajetega ogrskega kralja Sigismunda Luksemburškega, ki se je na ta način rešil gotove smrti. Grof Herman II. Celjski, je Sigismunda, v varstvu slovenskih vojakov pospremil do reke Donave. Tam so ogrskega kralja vkrcali na ladjo, s katero je po Donavi odplul do Črnega morja, nato pa po Egejskem morju in Jadranu, šele meseca Grudna pristal v Dubrovniku. Kralj Sigismund ni nikoli pozabil odločilne vloge grofa Hermana II. Celjskega in slovenskih bojevnikov, pri njegovi rešitvi iz turškega obroča. V zahvalo je nato grofu Hermanu podelil naziv slovenskega bana (banus Sclavoniae ali ban Slovenijeh) oz. bana ogrskih Slovencev, leta 1430 pa mu je zaupal celo upravo nad Ogrsko. Poročil se je tudi s Hermanovo hčerko Barbaro Celjsko, ki je tako postala ogrska kraljica in leta 1410 tudi cesarica Svetega rimskega cesarstva. 30. Listopada 1436 je cesar Sigismund Luksemburški povzdignil sinova Hermana II., Celjskega grofa Friderika II. in Urha II. (Ulrika II.), v državna kneza Svetega rimskega cesarstva, kar je nato povzročilo vojno s Habsburžani, ki se s tem niso hoteli sprijazniti.

Toda vrnimo se nazaj k nikopoljski bitki in njenim posledicam za jugovzhodno Evropo ter zlasti za slovenske dežele. Pisec kronike poroča: »Del krščanske vojske, ki je ubežal pokolu, se je utopil v Donavi, del pa je padel v turško ujetništvo«. V bitki pri Nikopolju je na strani združenih krščanskih čet padlo okrog 12.000 vojakov, približno toliko je bilo tudi zajetih, medtem ko natančnega podatka o številu utopljencev v reki Donavi ni. Na turški strani naj bi padlo okrog 30.000 vojakov. Sultan Bajazit je v strašni jezi ob pogledu na tisoče padlih Turkov, dal nemudoma obglaviti več tisoč krščanskih ujetnikov, druge je vključil v svojo vojsko, nekaj, zlasti plemenitih in premožnih, pa je dovolil odkupiti. Bežeče krščanske čete so nato Turki zasledovali in tako opustošili del Ogrske ter deželo Slovenijeh, vse do Štajerske.

Ameriška zgodovinarka Barbara Tuchman v svoji knjigi Daljno ogledalo pravi: »Cela tri stoletja od takrat, vse do Jana Sobijeskega in bitke za Dunaj 1683, Zahod ni uspel zbrati niti moči, niti slove, da bi se uprl osmanskim osvajalcem«. Velika turška zmaga pri Nikopolju je turškim osvajalcem na široko odprla vrata na Balkan in v Panonsko nižino. Od tega obdobja so obvladovali celotno Bolgarijo, Srbijo in Albanijo, prav tako pa tudi Grčijo. Ponovno so tudi pričeli z obleganjem Carigrada. Poraz Sigismundove krščanske armade je imel v naslednjem stoletju posledice tudi za Bosno, Dalmacijo in pravo Hrvaško (mišljena je dejanska Hrvaška v območju Like, Gacke in Krbave, brez današnje Slavonije, op.p.), prav tako pa je bila hudo oslabljena tudi Ogrska. V naslednjem stoletju so Turki počasi zasedli in osvojili skoraj vse te dežele.

Bitka pri Nikopolju je bila za nas prepovedana tema, saj kot gnilo steblo pri sami korenini ruši in izničuje kar tri mite. Prvi je tisti kosovski mit o pomenu bitke na Kosovem polju, drugi je mit o veličini srbskih in tretji o nepomembnosti in majhnosti slovenskih vojaških dosežkov. Bitka pri Nikopolju oziroma znana dejstva o tej bitki, vse te mite nedvomno demantirajo. Srbski prispevek vsekakor ni bil usoden za obrambo, temveč nasprotno, za tristoletni poraz Evrope. Udeleženec bitke, Hans Siltberger, v svoji zanimivi kroniki izrecno navaja, da je:« Bajazidu, v odločilnem času, ko je že pomisljal na umik, priskočil na pomoč srbski knez

Štefan Lazarevič, ki je napadel prav tisto mesto, kjer se je nahajala ogrska kraljevska zastava. On je razbil Ogre in jih nagnal v beg«. Po nikopoljski bitki je sultan Bajazid nagradil svojega zvestega podložnika Štefana (Stevana) Lazareviča tako, da mu je odstopil večji del ozemlja med Dečani in Prištino na Kosovu. Resnica je torej takšna, da je po Kosovski bitki, sin srbskega »carja Lazara«, Štefan (Stevan), postal podložnik morilcev svojega očeta. Sultanu Bajazidu je za eno izmed žena dal tudi svojo sestro, prav tako pa mu je dal na razpolago preostanek srbske vojske. S svojimi vojaki je Štefan Lazarevič sodeloval s turško vojsko v večjem številu bitk. Pri Nikopolju je srbsko izdajstvo odvzelo zmago kristjanom in povzročilo vso kasnejšo morijo, ropanje in trpljenje širom Balkana in srednje Evrope. Šele petsto let kasneje so se Srbi, Bolgari, Makedonci, Albanci in Grki uspeli rešiti turške nadvlade.

Med ostalimi narodi so pri tem najkrajšo potegnili zlasti ogrski (panonski Slovenci), ki so v naslednjih treh stoletjih (razen Prekmurcev, op.p.) izginili v kraljestvu Slovenijeh/Regnum Sclavoniae, tam pa so se namesto njih uveljavili prav begunci pred Turki, Srbi in prav tako begunci Hrvati. Poleg panonskih Slovencev so zaradi Turkov strašno trpeli tudi notranjeavstrijski (karantanski) Slovenci (Korošci, Kranjci in Štajerci), ki so morali nositi breme celotne obrambe pred Turki, v slovenski in hrvaški vojni krajini.

Bitka pri Nikopolju je še dolgo ostala v spominu Slovencev, bila pa je celo navdih za slovenska literarna dela v 19. stoletju. Iz tega obdobja je tudi naslednji citat:« Takoj nato zabliskajo se konjem podkve in v divjem diru šlo je proti ogrski meji. Tretje jutro na vse zgodaj odpre se jim razgled na ogrski Stolni Belograd. Ivan Sibinjski stal je uprav v linah, ko se naši Slovenci v divjem diru mestu bližajo, da se je kar prah delal za njimi. "To so Slovenci," dejal je Sibinjski vitezom, "poznam jih po njihovih bronastih čeljadah in pogumnem in zvonkem ukanju, ktero je uže marsikako zmago pridobilo. Pod celjskim grofom Ermanom so Slovenci s svojo hrabrostjo pri Nikopolji na Bolgarskem rešili vso ogrsko armado gotovega pogina. Sedaj se nam pa ni več treba bati, kajti zmaga nam bo gotova. Dobro jih poznam, kaki ljudje da so. Vsak je junak od nog do glave, kjer zadene, iskra šine, šest jih pade, kjer porine, grad vali se v sip in prah! Kako bi bil pa tudi grof Urh tako mogočen, če ne bi imel Slovencev!" (1859)

Za vzpon Celjskih je bila izjemno pomembna rodbinska zveza s Sigismundom Luksemburškim, ki je po očetu, češkemu kralju Karlu Luksemburškemu, podedoval češki prestol, po tastu Ludviku Anžuvinskemu pa ogrsko krono, k temu pa je leta 1414 dodal še krono svetega rimskega cesarstva.

Zveza Celjskih s Sigismundom Luksemburškim se je začela že leta 1396, ko je Herman II. Celjski v bitki, ki jo je pri Nikopolju, v današnji Bolgariji, bojevala krščanska vojska proti Turkom, iz globin Donave rešil češkega in ogrskega kralja gotove smrti. Tudi kasneje je Herman II. večkrat pomagal kralju Sigismundu, kot na primer leta 1401, ko ga je rešil iz ujetništva upornih ogrskih plemičev. Prijateljstvo sta še dodatno potrdila leta 1405, ko je češki in ogrski kralj Sigismund poročil hčer Hermana II., Barbaro Celjsko.

Zveza s kraljem in po letu 1414 tudi nemškim cesarjem Sigismundom je ugled in moč Celjskim silno dvignila, kar pa ni bilo pogodu Habsburžanom, ki so v tem času v podalpskem prostoru t.i. Notranje Avstrije imeli svoje račune.

Spori med rivali so dosegli vrhunec 30. novembra 1436, ko je takrat že cesar Sigismund Luksemburški v praškem Starem mestu poknežil Friderika II. Celjskega in njegovega sina Ulrika II. S tem so bile celjska, ortenburška in šternberška grofija povzdignjene v kneževino rimskega nemškega cesarstva.

V diplomi o pokneženju Celjskih se je Sigismund spomnil zvestih služb, ki so jih Celjski vršili zanj in cesarstvo. Med drugim je tudi ugotovil, da se je posest rodbine iz Celja v času, ko je njihova Barbara kot cesarjeva žena živela na cesarskem dvoru, silno povečala.

Najpomembnejši del diplome pa se je glasil: "Poknežili smo in povzdignili v poknežene grofe Friderika Celjskega, našega dragega svaka, njegovega sina Ulrika in vse njune dediče in dedičev dediče. Tudi smo jim podelili vse njihove fevde kot prave fevde in Ulrik, sin našega ljubega svaka in kneza, visokorodnega grofa Celjskega, Ortenburškega in Šternberškega, jih je prejel iz naše cesarske roke s posredovanjem dveh razvitih zastavic, kakor se to spodobi za kneze. Grofijo celjsko, ortenburško in šterneberško z vsemi gospoščinami, zemljišči, sodišči in pritiklinami ter vse druge gospoščine, ki jih imata Friderik in Ulrik v sveti rimski državi povzdigujemo v pravo in resnično kneževino. Friderik, Ulrik in njuni potomci naj se za vse večne čase imenujejo knezi in pokneženi grofje; celjsko, ortenburško in šternberško ter druge gospoščine naj kot kneževino svete rimske države od nas in naših potomcev prejemajo z razvitimi zastavami kakor drugi naši in državnii knezi. Posedujejo naj jo brez vseh ovir.

Dajemo jim tudi popolno sodstvo, kakor ga imajo drugi knezi in pokneženi grofje svete rimske države. Podrejeni so jim tudi vsi plemiči, ki bivajo v grofijah in na njihovih gospoščinah. Podeljujemo jim pravico, da lahko kujejo svoj lasten zlat in drugačen denar, ki ga smejo opremljati s svojimi lastnimi znaki. Ukarujemo, da njihov denar sprejemajo po njegovi vrednosti vsi prebivalci njihovih grofij in gospoščin ter tujci. Kjerkoli v svojih grofijah in na svojih gospoščinah najdejo kako rudo, naj že bo to zlato, srebro, železo, svinec ali kaj drugega, jo lahko kopljejo in predelavajo, ne da bi jih mi in drugi pri tem ovirali. S svojo cesarsko močjo ukazujemo vsem knezom države, posvetnim in cerkvenim, vsem grofom, baronom, plemičem in drugim podanikom ter vazalom države, da Friderika in Ulrika, grofa Celjska, Ortenburška in Šternberška, ter njune potomce za večno imenujejo in smatrajo kot naše in državne kneze in poknežene grofe. Kdor bi se proti temu pregrešil, naj vsakokrat plača 200 mark zlata, ki zapadejo do polovice naši državnii blagajni, drugo polovico pa naj dobe imenovana grofa in njuni dediči. Mi in naši nasledniki bomo pomagali, ako bi nas v tej zadevi klicali na pomoč."

S pokneženjem so se Celjski rešili oblasti Habsburžanov. In dokler je cesar Sigismund živel, si njihov nasprotnik vojvoda Friderik Habsburški ni upal ukreniti ničesar. Že leto po Sigismundovi smrti, umrl je leta 1437, pa so Celjsko-Habsburška nasprotja prerasla v silovito vojno. Prelivanje krvi med vojskama Celjanov in Habsburžanov se je končalo brez zmagovalca 16. avgusta 1443, ko so v Dunajskem Novem mestu podpisali premirje. Hkrati s premirjem je bila podpisana tudi znamenita dedna pogodba med Friderikom Habsburškim, kasnejsim nemškim cesarjem, in obema Celjanoma, s katero si je povzpetniška rodbina iz mesta ob Savinji, kot se je kasneje izkazalo, zapečatila svojo usodo.

Leta 1430 Habsburžani še preprečijo podelitev državnega kneštva Celjskim, toda ko jim ti vrnejo vseh 14 zastavljenih gospostev na Kranjskem in Štajerskem, Hermanova volja slavi

končno zmago. Resda mogočni grof 13. oktobra 1435 umre, toda že 30. novembra naslednjega leta sta njegov sin Friderik II. in vnuč Ulrik II. povzdignjena v državna kneza ter tako formalno povsem izenačena s Habsburškimi tekmcemi. Ti tedaj že ne morejo imeti več nobene iluzije o

Novec knezov Friderika in Ulrika. Vse tri novce hranijo v Numizmatični zbirki Pokrajinskega muzeja Celje

Celjanih in jih morejo šteti zgolj za povzpetnike, ki so jim zrastli že čez glavo. Toliko nevarneši so zato, ker goriški grofje s svojimi velikimi posestmi postanejo več ali manj zgolj igrača v rokah svojih celjskih sorodnikov (Elizabeta, najstarejša hčerka grofa Hermana II., se poroči z grofom Henrikom IV. Goriškim, toda ta nima pravega smisla za svojemu stanu primeren življenski stil, zato otroke vzugajajo v Celju).

V zadnji fazi razvoja rodu Celjskih, v času knezov Friderika in Ulrika, se njihova moč najprej pokaže na bojnem polju: Habsburžan Friderik III. (kot vojvoda V.) po smrti mogočnega zaščitnika svojih zoprnih tekmecev, cesarja Sigismunda Luksenburškega, meni, da je prišel njegov čas in skuša izstaviti račun savinjskim povzpetnikom. V glavi prede kup mračnih načrtov, ki se izcimijo v habsburško - celjsko vojno. A ta se konča leta 1443 z enim od njegovih mnogih neuspehov: Celjski ostanejo državni knezi ter sklenejo s Habsburžani dedno pogodbo.

Bistvo njenih določil je sledeče: če v moški liniji izumrejo Celjski, dobi vse njihove posesti v Cesarstvu habsburška hiša, če pa izumre ta, dobe novopečeni knezi vsa njihova gospodstva v Istri ter delu Kranjske in Štajerske. Pomembno pa je še nekaj: vojvoda oziroma kralj Friderik V. (III.) v svojih proticeljskih nakanah in podvigih ne uživa podpore svojih sorodnikov, celo nasprotno, brat Albreht VI. mu je odkrito sovražen. Ne more se zanesti niti na albertinsko vejo svoje dinastije, kajti kralj Albreht II. (kot vojvoda peti svojega imena) je v sorodstvenih povezavah s Celjani. V azkonu Sigismunda Luksenberškega in Barbare Celjske rojena hčerka Elizabeta se je namreč poročila s pravkar omenjenim Albrehtom, ki je na ta način tudi mogel postati vladar na Ogrskem, Češkem in rimsко-nemški državi, skratka Sigismundov univerzalni naslednik. Videti je, da je bil kralj Albreht Habsburški zelo naklonjen Celjskim: v času njegove vlade je knez Ulrik nekaj časa celo bil državni namestnik na Češkem.

Toda kralj je bil že leta 1439 med krilatci božjimi in po njem so na zemlji ostali dve hčerki ter posmrtno rojeni sin Ladislav, s katerim je poslej bila povezana usoda Celjskih. Ti so v Elizabetinem sinu videli odlično priložnost, da se prikopljejo do najvišje oblasti: zato tudi niso vztrajali v sovražnostih do Habsburžana Friderka III., ki je proti učinkoviti celjski vojski pod poveljstvom Čeha Jana Vitovca doživljal neuspeh za neuspehom.

Najlepše perspektive so se Celjanom kazale na Ogrskem, kjer pa so bile razmere tisti čas sila zapletene. Po smrti kralja Albrehta II. so tamkajšnji velikaši kot vladarja v deželo poklicali poljskega kralja Vladislava III., ki naj bi ga kraljica Elizabeta vzela za moža, vendar ta - kot prava Celjanka - o tem po rojstvu sina (22. februarja 1440) ni hotela ničesar slišati. Ker se je tudi polastila krone (iz dobro zastraženega Višegrada jo je ponocí 21. februarja spektakularno ugrabila njena dvorna dama Helena Kottaner, ki je ta svoj podvig v spominih nadrobno popisala), je mogla bliskovito ukrepati: 15. maja 1440, torej manj kot tri mesece po rojstvu, je bil njen sin Ladislav Posmrtnik okronan za ogrskega kralja (prisego je izrekla mati). Knez Ulrik Celjski, Ladislavov mrzli stric, je med slovesno mašo nad otrokom držal krono in tako nedvoumno pokazal, kdo je veliki režiser dramatičnega dogajanja. Vse to sicer ni moglo preprečiti načrtov pristašev jagiellonskega kralja Vladislava III., ki je kljub nasprotovanju

Ladislavovih podpornikov zavladal na Ogrskem, toda za prihodnost je bilo otrokovo kronanje ogromnega pomena, kajti Poljak ni doumel sporočila epohalne bitke pri Nikopolju, tj. dejstva, da Turkov ni več bilo mogoče vreči iz Evrope.

Tako se je po nekaj začetnih uspehih v novi vojni zoper Osmane 1444. leta - največ zaradi prigovarjanja papeške in bizantinske diplomacije - podal v avanturistični pohod proti sultanu ter pri Varni izgubil bitko in življenje (čeprav je - kakor pri Nikopolju pol stoletja prej - za kristjane lepo kazalo!). Poslej je bil Ladislav Posmrtnik splošno priznan za ogrksega kralja, vendar se je zastavljal vprašanje namestništva. Ker je njegova mati, kraljica Elizabeta, umrla že leta 1442, so mogli grski velikiški ukrepali po lastni presoji (in vsiljivcev iz Cesarstva, kakršni so se jim zdeli Celjski, niso prav nič marali): državni gubernator je postal Ivan Hunjadi, legendarni - čeprav ne vselej zmagovali - junak iz bojev s Turki. Toda antipatija je bila očitno obojestranska: kakor ogrskim magnatom Celjani niso bili po srcu in so veliko pripomogli k temu, da se volja kralja Tvrda II. o dedovanju bosenškega prestola s strani njegovih grofovsko-knežjih sorodnikov ni mogla uresničiti, tako tudi državni knezi Celjski niso prav nič prijazno gledali na Ogrsko, ki je bila v njihovih načrtih le ena izmed dežel, v katerih bi se mogli polastiti krone (in ogrsko kruno je knez Ulrik menda že pomerjal ter ugotavljal, kako lepo se mu prilega).

Tretje obdobje vzpona Celjskih je zaznamovano z usmeritvijo njihove politike na srednjeevropski vzhod, o čemer na eni strani pričuje intenzivno vzpostavljanje rodbinskih zvez z dinastijami tega prostora, na drugi pa najemniška vojaška služba grofov Ulrika I. in Hermana I. ter njunih sinov, bratrancev Viljema in Hermana II. Pripadnice celjske grofovskih hiš morajo s svojimi porokami pripravljati tla za formalne povzdigne svoje dinastije. Tako ni presenetljivo, da se po lestvici hiearhije visoko in pozosrednjeveške družbe Celjanke povzpno višje kakor njihovi moški sorodniki.

Sin Ulrika I., Viljem, je nekoč zaradi spleta ugodnih okoliščin postal ``idealni'' soprog hčerke poslednjega kralja iz rodu Piastov, Kazimirja Velikega, Ane. Ogrski kralj Ludvik Anžujski, ki je bil poročen s hčerko bosenškega bana Štefana II. Kotromaniča Elizabeto (torej s svakinjo grofa Hermana I. Celjskega), se je zavoljo želje, da bi po smrti Aninega očeta utrdil lastno oblast na Poljskem, skušal kolikor mogoče elegantno odkrižati vseh potencialnih dedičev prestola Kazimirja Velikega. Zato je ravnal zelo premišljeno in metodično: potem ko je prevzel skrbstvo nad hčerama poslednjega Piasta, ti dve svoje domovine nikoli več nista videli... Ani je Anžujec poiskal kar najbolj oddaljenega moža in spomnil
grb grofov Celjskih

se je stremljivih sorodnikov svoje žene, Celjskih: ti so bili kot nalašč ravno prav daleč in ravno prav visoko oziroma nizko za načrte, ki jih je skoval kralj Ludvik. Tako je grof Vilijem postal Anin razmeroma neugleden soprog, toda hčerki iz tega zakona, ki je bil tlakovan z

orjaško doto kralja Ludvika (20.000 zlatih forintov), je bilo usojeno, da postane poljska kraljica. Ko so Anžujci na Poljskem dogospodarili, se pravi, ko je s smrtno mlajše hčerke kralja Ludvika in Elizabete Kotromaniča njihova dinastija tamkaj ugasnila, se je njen mož, Litvanec Ladislav Jagiello, ozrl po ženi, ki bi mogla utrditi njegov prestol. Vnukinja Kazimirja Velikega, Celjanka Ana - edini otrok grofa Viljema in njegove visokorodne žene - je bila kot ustvarjena za njegove potrebe in namene, pa čeprav ni bila prav nič privlačna. Toda na Poljskem se je kot kraljica lepo uveljavila, in to prav v kritičnem času, ko je dežela bojevala usodno grunwaldsko bitko (1410) z ekspanzivnim Nemškim viteškim redom. Velikega pomena so bile tudi njene sorodstvene zveze, ki so jagiellonski dinastiji prav preko celjske hiše zagotovile povezave z uglednimi evropskimi vladarskimi rodbinami, s Kotromaniči, Luksenburžani in z albertsko vejo Habsburžanov.

Četrto obdobje vzpona Celjskih se začenja z za vso Evropo usodno bitko pri Nikopolju 1396. leta. Grof Herman II., mlajši sin Hermana I. in Katarine Kotromanič, ki v začetku devedesetih let 14. stoletja skuša nadaljevati politiko svojih predhodnikov se nikakor noče izmakniti pozivu na križarsko vojno, ki jo je z namenom uničenja Osmanov na stari celini organiziral ogrski kralj Sigismund Luksenburški. Navsezadnje je Sigismund, ki si je le s težavo utrl pot na ogrski prestol, z grofom v sorodstvenih zvezah: žarišče njunih je bosenska vladarska hiša, saj se je Luksenburžan poročil z Marijo, starejšo hčerko kralja Ludvika Anžujskega in njegove soproge Elizabete Kotromanič.

Sigismundu ni primanjkovalo politične daljnovidnosti, vselej pa sredstev, da bi se mogel ravnati po njej. Čutil je naraščajoči pritisk Turkov z jugovzhoda, ki je pozneje za Ogrsko postal usoden; zato je po smrti svoje prve žene Marije (1395) sklenil razčistiti položaj. Pod svoje prapore je uspel zbobnati od 16000 do 20000 vojščakov iz svoje kraljevine, Cesarstva, Francije, Poljske in drugih evropskih dežel ter z njimi začel oblegati turško trdnjavo Nikopolj ob Donavi. Toda po desetih dneh izstradane blokade se je pred križarji 24. septembra 1396 pojavila sultanova vojska, ki je prej oblegala Carigrad. Evropski bojevni, ki so sanjali o vojni, v kateri se da dobro zmagati, so sprejeli izziv: naslednjega dne so se razpostavili za bitko in jo tudi brž začeli. Francozi, ki so se prvi pognali proti sovražniku, so sicer dosegli uspehe, toda ko je njihovemu napadu pošla sapa in je turška konjenica udarila po obeh nasprotnikovih krilih, so deli križarske vojske pod poveljstvom hrvaškega bana Lackoviča in vlaškega vojvode Mircee jadrno zapustili bojno polje ter svoje zaveznike prepustili usodi. Kralj Sigismund in grof Herman

Sigismund Luksenburški

sta viteško vztrajala na bojišču ter verjetno že brez upa zmage priskočila na pomoč Francozom, toda poraz križarjev je bil potem, ko so se glavnini sultanove vojske pridružili še vojščaki srbskega kneza Štefana Lazareviča, ki je bil turški vazal, neizogiben.

DRAKUL

Drákula je izmišljena oseba, najbolj slaven vampir. Grozljivko s tem naslovom je napisal irski pisec Bram Stoker leta 1897. Po knjigi je bilo posnetih več različic filma o Drakuli.

Legenda o Drakuli

V romunščini »dracul« pomeni hudiča ali zmaja, verjetno so ta pridevnik dobili pogumni romunski bojevniki med 14. in 19. stoletjem ter vitezi Zmajevega reda. »Dracula« (Drakula) pa je pozdrav, ki je pomenil »sin dracul«. Izmed teh sinov je najznamenitejši transilvanski vladar Vlad III. Tepes (1431-1476). Njegov oče Vlad Dracul postane princ Vlaške po paktu z ogrskim kraljem. Ko ogrski kralj umre, sklene novo zavezništvo s turškim sultanom, vendar Ogri leta 1442 premagajo Turke in Vlad Dracul izgubi transilvanski prestol. Ponovno si želi pridobiti prestol v večletnih vojnah, med tem ga zajamejo Ogri in delo nadaljuje sin Drakula, ki za nekaj mesecev zasede Vlaško 1448 in za kar 6 let leta 1456. Med svojo vladavino je pobil več kot 40.000 očetovih sovražnikov, izdajalcev in brezčastnih trgovcev. Od tod verjetno izhaja legenda o vampirju, ki jo je pozneje povzelo več piscev.

Dracula is an 1897 novel by Irish author Bram Stoker, featuring as its primary character the vampire Count Dracula.

Dracula has been attributed to many literary genres including horror fiction, the gothic novel and invasion literature. Structurally it is an epistolary novel, that is, told as a series of diary entries and letters. Literary critics have examined many themes in the novel, such as the role of women in Victorian culture, conventional and repressed sexuality, immigration, post-colonialism and folklore. Although Stoker did not invent the vampire, the novel's influence on the popularity of vampires has been singularly responsible for many theatrical and film interpretations throughout the 20th and 21st centuries.[Contents](#) [show]

Novel background

Between 1879 and 1898 Stoker was business manager for the world-famous Lyceum Theatre in London, where he supplemented his income by writing a large number of sensational novels, his most famous being the vampire tale Dracula published on May 18, 1897. Parts of it are set around the town of Whitby, where he was living at the time. Throughout the 1880s and 1890s, authors such as H. Rider Haggard, Rudyard Kipling, Robert Louis Stevenson, Arthur Conan Doyle, and H.G. Wells wrote many tales in which fantastic creatures threatened the British Empire. Invasion literature was at a peak, and Stoker's formula of an invasion of England by continental European influences was by 1897 very familiar to readers of fantastic adventure stories. The novel is more important for modern readers than contemporary Victorian readers, who enjoyed it as a good adventure story; it would not reach its iconic legend status until later in the 20th century.[1].

Shakespearean actor and friend of Stoker's, Sir Henry Irving was a real-life inspiration for the character of Dracula, tailor-made to his dramatic presence, gentlemanly mannerisms and speciality playing villain roles. Irving, however, never agreed to play the part on stage.

Before writing Dracula, Stoker spent seven years researching European folklore and stories of vampires, being most influenced by Emily Gerard's 1885 essay "Transsylvania Superstitions", and an evening spent talking about Balkan superstitions with Arminius Vambery. Though the most famous vampire novel ever, Dracula was not the first. It was preceded and partly inspired by Sheridan Le Fanu's 1871 Carmilla, about a lesbian vampire who preys on a lonely young woman. The image of a vampire portrayed as an aristocratic man, like the character of Dracula, was created by John Polidori in The Vampyre (1819), during the summer spent with Frankenstein creator Mary Shelley and other friends in 1816. The Lyceum Theatre, where Stoker worked between 1878 and 1898, was headed by the tyrannical actor-manager Henry Irving, who was Stoker's real-life inspiration for Dracula's mannerisms and who Stoker hoped would play Dracula in a stage version. Although Irving never did agree to do a stage version, Dracula's dramatic sweeping gestures and gentlemanly mannerisms drew their living embodiment from Irving.

The Dead Un-Dead was one of Stoker's original titles for Dracula, and up until a few weeks before publication, the manuscript was titled simply The Un-Dead. The name of Stoker's count was originally going to be Count Vampyre, but while doing research, Stoker ran across an intriguing word in the Romanian language: "Dracul", meaning "Devil". There was also a historic figure known as Vlad the Impaler, but whether Stoker based his character on him remains debated (see "Historical connections," below) and is now considered unlikely.

On publication, Dracula had just a moderate success though the novel received great praise from contemporary reviewers. The contemporary Christian World called it the "one of the most entralling and unique romances ever written" and the theme of good triumphing over evil struck a chord everywhere. Other reviews described it "the sensation of the season" and "the most blood-curdling novel of the paralysed century". [2]The Daily Mail review of June 1st 1897 proclaimed it a classic of Gothic horror:

'In seeking a parallel to this weird, powerful, and horrfoul story our mind reverts to such tales as The Mysteries of Udolpho, Frankenstein, Wuthering Heights, The Fall of the House of Usher...but Dracula is even more appalling in its gloomy fascination than any one of these' [3].

Other reviewers compared it favorably to the novels of Wilkie Collins and similar good reviews appeared when the book was published in the USA in 1899. [4] When the unauthorized film adaptation was released in 1922 (see below) the popularity of the novel increased considerably, owing to the controversy caused when Stoker's widow's tried to have the film banned.[5]

Dracula is an epistolary novel, written as a collection of diary entries, telegrams, and letters from the characters, as well as fictional clippings from the Whitby and London newspapers and phonograph cylinders. This literary style, made most famous by one of the most popular novels of the 19th century, The Woman in White (1860), was considered rather old-fashioned by the time of the publication of Dracula, but it adds a sense of realism and provides the reader with the perspective of most of the major characters.

Dracula has been the basis for countless films and plays. Three of the most famous are Nosferatu (1922), Dracula (1931), and Bram Stoker's Dracula (1992). Nosferatu, a film directed by the German director F.W. Murnau, was produced while Stoker's widow was alive, and the filmmakers were forced to change the setting and the characters' names for copyright reasons. The vampire in Nosferatu is called Count Orlok rather than Count Dracula. Bram

Stoker's Dracula, by Francis Ford Coppola, reimagines the count as a tragic figure instead of a monster. It adds an opening sequence that focuses on the count's Romanian background and inserts a new romantic subplot into the story.

Stoker wrote several other novels dealing with horror and supernatural themes, but none achieved the lasting fame or success of Dracula. His other novels include *The Snake's Pass* (1890), *The Jewel of Seven Stars* (1903), and *The Lair of the White Worm* (1911).

Plot summary

Spoiler warning: Plot and/or ending details follow.

The story begins with Jonathan Harker, a newly qualified English lawyer, being invited to Count Dracula's crumbling, remote castle (situated in the Carpathian Mountains on the border of Transylvania and Moldavia) to provide legal support for a real estate transaction on behalf of Harker's employer in London. At first seduced by the count's gracious manner, he soon discovers he has become a prisoner and begins to see disquieting facets of the count's daily life. Searching for a way out of the castle one night, he falls under the spell of three wanton female vampires, the Brides of Dracula but is saved at the last minute by the Count, who wants to retain Harker as a friend to teach him about London, where the Count plans to travel among the "teeming millions". Harker barely escapes from the castle with his life.

Not long afterward, a Russian ship runs aground during a fierce tempest, on the shores of Whitby, a coastal town in northern England. All passengers and crew are dead. A huge dog or wolf is seen running from the ship, which contains nothing but boxes of dirt from Transylvania: Count Dracula, in his animal form, has arrived in England.

Soon the count is menacing Harker's devoted fiancée, Wilhelmina "Mina" Murray, and her vivacious friend, Lucy Westenra. Lucy receives three marriage proposals in one day, from Hon. Arthur Holmwood (later Lord Godalming); an American cowboy, Quincey Morris; and an asylum psychiatrist, Dr. John Seward. There is a notable encounter between Dracula and Seward's patient Renfield, an insane man who means to consume insects, spiders, birds, and other creatures — in ascending order of size — in order to absorb their "life force". Renfield acts as a kind of motion sensor, detecting Dracula's proximity and supplying clues accordingly.

Lucy begins to waste away suspiciously. All her suitors fret, and Seward calls in his old teacher, Professor Abraham Van Helsing from Amsterdam. Van Helsing immediately determines the cause of Lucy's condition but refuses to disclose it, knowing that Seward's faith in him will be shaken if he starts to speak of vampires. Van Helsing tries multiple blood transfusions, but they are clearly losing ground. On a night when Van Helsing must return to Amsterdam (and his message to Seward asking him to watch the Westenra household is accidentally sent to the wrong address), Lucy and her mother are attacked by a wolf. Mrs Westenra, who has a heart condition, dies of fright, and Lucy herself apparently dies soon after.

Lucy is buried, but soon afterward the newspapers report a "bloofer lady" (sometimes explained as "beautiful lady") stalking children in the night. Van Helsing, knowing that this means Lucy has become a vampire, confides in Seward, Arthur, and Morris. The suitors and

Van Helsing track her down, and after a disturbing confrontation between her vampiric self and Arthur, they stake her heart and behead her.

Around the same time, Jonathan Harker arrives home from Transylvania (where Mina joined and married him after his escape from the castle); he and Mina also join the coalition, who now turn their attentions to dealing with Dracula himself.

After Dracula learns of Van Helsing and the others' plot against him, he takes revenge by visiting—and biting—Mina at least three times. Dracula also feeds Mina his blood, creating a mental bond between them, aiming to control her. The only way to forestall this is to kill Dracula first. Mina slowly succumbs to the blood of the vampire that flows through her veins, switching back and forth from a state of consciousness to a state of semi-trance during which she is telepathically connected with Dracula. It is this connection that they start to use to track Dracula's movements. It is only possible to track Dracula's movements when Mina is put under hypnosis by Van Helsing. This ability is actually lost as the group makes their way to Dracula's castle.

Dracula flees back to his castle in Transylvania, followed by Van Helsing's gang, who manage to track him down just before sundown and destroy[6] him by shearing "through the throat" and stabbing him in the heart with a Bowie knife. Dracula crumbles to dust, his spell is lifted and Mina is freed from the marks. Quincey Morris is killed in the final battle, stabbed by Gypsies; the survivors return to England.

The book closes with a note about Mina's and Jonathan's married life and the birth of their first-born son, whom they name Quincey in remembrance of their American friend.

Dracula's Guest

In 1914, two years after Stoker's death, the short story Dracula's Guest was posthumously published. It was, according to most contemporary critics, the deleted first (or second) chapter from the original manuscript[7] and the one which gave the volume its name,[8] but which the original publishers deemed unnecessary to the overall story.

Dracula's Guest follows an unnamed Englishman traveller (whom most readers identify as Jonathan Harker, assuming it is the same character from the novel) as he wanders around Munich before leaving for Transylvania. It is Walpurgis Night, and in spite of the coachman's warnings, the young Englishman foolishly leaves his hotel and wanders through a dense forest alone. Along the way he feels he is being watched by a tall and thin stranger (possibly Count Dracula himself).

The short story climaxes in an old graveyard, where in a marble tomb (with a large iron stake driven into it), he encounters the ghost of a female vampire called Countess Dolingen. The spirit of this malevolent and beautiful vampire awakens from her marble bier to conjure a snowstorm before being struck by lightning and returning to her eternal prison. Harker's troubles are not quite over, as a wolf then emerges through the blizzard and attacks him. However, the wolf (another influence of Dracula?) merely keeps him warm and alive until help arrives.

When Harker is finally taken back to his hotel, a telegram awaits him from his expectant host Dracula, with a warning about "dangers from snow and wolves and night".

Spoilers end here.

Allusions to actual history and geography

Although Dracula is a work of fiction, it does contain some historical references. The historical connections with the novel and how much Stoker knew about the history are a matter of conjecture and debate.

Following the publication of *In Search of Dracula* by Radu Florescu and Raymond McNally in 1972, the supposed connections between the historical Transylvanian-born Vlad III Dracula of Wallachia and Bram Stoker's fictional Dracula attracted popular attention. During his six-year reign (1456–1462), "Vlad the Impaler" is said to have killed from 20,000 to 40,000 European civilians (political rivals, criminals, and anyone else he considered "useless to humanity"), mainly by using his favourite method of impaling them on a sharp pole. It should be noted, however, that the main sources dealing with these events are records by Saxon settlers in neighboring Transylvania, who had frequent clashes with Vlad III and may have been biased. Vlad III is revered as a folk hero by Romanians for driving off the invading Turks. His impaled victims are said to have included as many as 100,000 Turkish Muslims.

Historically, the name "Dracula" is derived from a secret fraternal order of knights called the Order of the Dragon, founded by Sigismund of Luxembourg (king of Hungary, Croatia and Bohemia, and Holy Roman Emperor) to uphold Christianity and defend the Empire against the Ottoman Turks. Vlad II Dracul, father of Vlad III, was admitted to the order around 1431 because of his bravery in fighting the Turks. From 1431 onward, Vlad II wore the emblem of the order and later, as ruler of Wallachia, his coinage bore the dragon symbol. Either because the people believed the dragon to represent the devil, or of the fact that the Romanian archaic word for dragon was "drac" (see Dacian Draco), his subjects called him Vlad Dracul (Vlad the Devil). In archaic Romanian the ending -ulea meant "the son of". Vlad III thus became Vlad Draculea, "The Son of the Devil" (or "of the Dragon").

Stoker came across the name Dracula in his reading on Romanian history, and chose this to replace the name (Count Wampyr) that he had originally intended to use for his villain. However, some Dracula scholars, led by Elizabeth Miller, have questioned the depth of this connection. They argue that Stoker in fact knew little of the historic Vlad III except for his nickname. There are sections in the novel where Dracula refers to his own background, and these speeches show that Stoker had some knowledge of Romanian history. Yet Stoker includes no details about Vlad III's reign, and does not mention his use of impalement. Given Stoker's use of historical background to make his novel more horrific, it seems unlikely he would have failed to mention that his villain had impaled thousands of people. It seems that Stoker either did not know much about the historic Vlad III, or did not intend his character Dracula to be the same person as Vlad III.

Vlad III was an ethnic Vlach. In the novel, Dracula claims to be a Székely - "We Szekelys have a right to be proud..."

The Dracula legend as he created it and as it has been portrayed in films and television shows ever since may be a compound of various influences. Many of Stoker's biographers and

literary critics have found strong similarities to the earlier Irish writer Sheridan le Fanu's classic of the vampire genre, *Carmilla*. In writing *Dracula*, Stoker may also have drawn on stories about the sídhe — some of which feature blood-drinking women.

It has been suggested that Stoker was influenced by the history of Countess Elizabeth Bathory, who was born in the Kingdom of Hungary. It is believed that Bathory tortured and killed up to 700 servant girls in order to bathe in or drink their blood. She believed their blood preserved her youth, which may explain why *Dracula* appeared younger after feeding.[2]

Some have claimed the castle of Count Dracula was inspired by Slains Castle, at which Bram Stoker was a guest of the 19th Earl of Erroll. However, as Stoker visited the castle in 1895, five years after work on *Dracula* had started, there is unlikely to be much connection. Many of the scenes in Whitby and London are based on real places that Stoker frequently visited, although in some cases he distorts the geography for the sake of the story.

It has been suggested that Stoker received much historical information from Ármin Vámbéry, a Hungarian professor he met at least twice. Miller argues that "there is nothing to indicate that the conversation included Vlad, vampires, or even Transylvania" and that, "furthermore, there is no record of any other correspondence between Stoker and Vámbéry, nor is Vámbéry mentioned in Stoker's notes for *Dracula*." [3]

Literary significance & criticism

The novel is narrated by multiple voices — Jonathan's journal of his trip to Transylvania, Mina's diary, and Seward's recorded journal, as well as letters and newspaper items. It is highly praised by virtually all its fans for Stoker's highly complex, albeit naively idealistic, characterization and character development. Almost superhuman acts and attitudes of loyalty and friendship bond the protagonists together through situations that would utterly rend atwain analogous relationships in modern novels, television, and film. This is illustrated perhaps nowhere else more clearly than in Quincey's, John's, and Arthur's love for Lucy; rather than the feelings of jealousy that would doubtless come into play at the hands of another author, their shared love for Lucy instead sparks in them deep feelings of camaraderie and respect when each of the men realizes that either of the other two would have given his life, without hesitation, to keep her from harm. A similar situation later plays out when all five male protagonists seem to find themselves falling in love with Mina.

Although some, by contrast, find the novel somewhat crude and sensational, it nevertheless retains its psychological power, and the sexual longings underlying the vampire attacks are manifest. As one critic wrote:

What has become clearer and clearer, particularly in the fin de siècle years of the twentieth century, is that the novel's power has its source in the sexual implications of the blood exchange between the vampire and his victims...*Dracula* has embedded in it a very disturbing psychosexual allegory whose meaning I am not sure Stoker entirely understood: that there is a demonic force at work in the world whose intent is to eroticize women. In *Dracula* we see how that force transforms Lucy Westenra, a beautiful nineteen-year-old virgin, into a shameless slut. (Leonard Wolf, "Introduction" to the Signet Classic Edition, 1992).

Dracula may be viewed as a novel about the struggle between tradition and modernity at the fin de siècle. Throughout, there are various references to changing gender roles; Mina Harker

is a thoroughly modern woman, as she uses (then) modern technologies such as the typewriter, but she still embodies a traditional gender role as an assistant schoolmistress.

Stoker's novel deals in general with the conflict between the world of the past — full of folklore, legend, and religious piety — and the emerging modern world of technology, logical positivism, and secularism.

Van Helsing epitomizes this struggle because he uses, at the time, extremely modern technologies like blood transfusions; but he is not so modern as to eschew the idea that a demonic being could be causing Lucy's illness: he spreads garlic around the sashes and doors of her room and makes her wear a garlic necklace. After Lucy's death, he receives an indulgence from a Catholic cleric to use the Eucharist (held by the Church to be transsubstantiated into the body and blood of Jesus) in his fight against Dracula. In trying to bridge the rational/superstitious conflict within the story, he cites then-new sciences, such as hypnotism, that were only recently considered magical. He also quotes (without attribution) the American psychologist William James, whose writings on the power of belief become the only way to deal with this conflict.

Jonathan Harker's character displays the problems of dwelling in a strictly rational modern world. Visiting Count Dracula in Eastern Europe, Jonathan scoffs at the peasants who tell him to delay his visit until after Saint George's feast day. As a solicitor, Jonathan is concerned "with facts — bare meagre facts, verified by books and figures, and of which there can be no doubt". All of Jonathan's rationality weakens him to what he witnesses at Castle Dracula. For example, the first time Jonathan witnesses the count crawling down the castle face down, he is in complete disbelief. Not believing what he sees, he attempts to explain what he saw as a trick of the moonlight.

The characters of Dracula use (then) modern technology and rationalism to defeat the count. For example, during their pursuit of the vampire, they use railroads and steamships, not to mention the telegraph, to keep a step ahead of him (in contrast, the count escapes in a sail boat). Van Helsing uses the aforementioned method of hypnotism to pinpoint Dracula's location. Mina even employs the then-primitive field of criminology to anticipate the count's actions and cites both Cesare Lombroso and Max Nordau, who at that time were considered experts in this field.

The character of Dracula is representative of 'foreign' and 'invasive'. Along with advances in technology and industry was the Victorian perception of a decline of morality and faith-based values; sexually transmitted diseases were becoming common, especially syphilis which was relatively epidemic at the time. As a rule, plagues were believed to have been introduced from without. Dracula, who 'transmits' his vampirism via a highly erotic method, represents a carrier of social fear and decline.

Dracula in Romania

After the death of Nicolae Ceaușescu, a tourist industry sprang up in Transylvania and, to a lesser extent, in Wallachia. However, Romanians have mixed feelings about linking one of their national heroes to the vampire monster.

Historical places connected to Vlad Tepeș are publicised under a Dracula theme catering largely, but not entirely, to foreign markets. Bran Castle, which has only a very tangential

connection with the historical Vlad Tepeş, now exaggerates that connection and promotes itself as "Dracula's Castle". [4] A dungeon-themed disco, catering to a mostly Romanian crowd and located in the basement of a former inn immediately adjacent to the Curtea Veche ("Old Court") — onetime site of Vlad Tepeş's castle in Bucharest — calls itself by the English-language name "Impaler". The well-preserved medieval town of Sighişoara, Vlad Tepeş's birthplace, seriously considered building a Dracula theme park on the edge of town, but in the end it was decided that such a site would cheapen the beauty and history of the medieval city, and the plan was blocked. The park was then to have been built close to Bucharest (the capital, which is nowhere near Transylvania), but plans have subsequently been scrapped.

Allusions/references from other works

See also: Vampire fiction

Spoiler warning: Plot and/or ending details follow.

Despite the novel's important contributions to vampire fiction, several popular traits of fictional vampires are absent. Count Dracula is killed by a bowie knife, not a wooden stake. The destruction of the vampire Lucy is a three-part process (staking, decapitation, and the placing of garlic in the mouth of the vampire), not the simple stake-only procedure often found in later vampire stories. Dracula has the ability to travel as a mist and to scale the external walls of his castle. One very famous trait Stoker added is the inability to be seen in mirrors, which is not found in traditional Eastern European folklore. Likewise, a vampire's inability to cross running water. Both of these were classically attributes ascribed to ghosts, and Stoker incorporated them into his mythos.

It is also notable in the novel that Dracula can walk about in the daylight, in bright sunshine, though apparently without the ability to use most of his powers, like turning into mist or a bat. He is still strong and fast enough to struggle with and escape from most of his male pursuers, in a scene in the book. Traditional vampire folklore does not usually hold that sunlight is fatal to vampires, though they are nocturnal. It is only with the film Nosferatu that daylight is first depicted as deadly to vampires.

Popular culture

For more details on this topic, see Dracula in popular culture.

1931 film poster, promoting Bela Lugosi's genre-defining turn as Dracula.

The character of Count Dracula has remained popular over the years, and many films have used the character as a villain, while others have named him in their titles, such as Dracula's Daughter, Brides of Dracula, and Zoltan, Hound of Dracula. An estimated 160 films (as of 2004) feature Dracula in a major role, a number second only to Sherlock Holmes. The number of films that include a reference to Dracula may reach as high as 649, according to the Internet Movie Database.

Most tellings of the Dracula story include not only the count but the rest of the "cast": Jonathan and Mina Harker, Van Helsing, and Renfield. (Notably, the novel roles of characters Jonathan Harker and Renfield are more than occasionally reversed or combined, as are the roles of Mina and Lucy. Quincey Morris is usually omitted entirely, as is Arthur Holmwood.)

The 1931 film Dracula starred Bela Lugosi and was directed by Tod Browning. It is one of the most famous versions of the story and is commonly considered a horror classic. In 2000, the United States Library of Congress deemed the film "culturally significant" and selected it for preservation in the National Film Registry.

Like Frankenstein, Dracula has inspired many literary tributes or parodies, including Stephen King's Salem's Lot, Kim Newman's Anno Dracula, and Anne Rice's Interview with the Vampire, to name just three.

MATIJA KORVIN

Matthias Corvinus, pravzaprav Hunyadi (madžarsko Hunyadi Mátyás, romunsko Matei Corvin, slovensko Matija Korvin, ogrsko-hrvaški kralj, češki kralj in vojvoda Avstrije, * 23. februar 1443, Kolozsvár, Transilvanija (nem. Klausenburg, današnji romunski kraj Cluj-Napoca), † 26. april 1490, Dunaj.

Korvin je bil kralj ogrsko-hrvaškega kraljestva med letoma 1458 in 1490 ter češki kralj med letoma 1469 in 1490. Od leta 1485 do smrti je bival na Dunaju in je bil tudi vojvoda Avstrije.

Matija Korvin je bil sin transilvanskega plemiča Jánosa Hunyadija, ki se je po smrti ogrskega kralja Albrehta II. Habsburškega zapletel v boj za skrbništvo nad kraljem Ladislavom Posmrtnim. Za skrbništrom nad mladoletnim kraljem sta se potegovala še Friderik III. Habsburški in Ulrik II. Celjski, oba kraljeva sorodnika. János Hunyadi je s sinovoma Matijo in Ladislavom oblikoval t.i. "ogrsko stranko", ki naj bi zagovarjala interes ogrskega plemstva nasproti Celjanom in Habsburžanom. V okviru tega boja so leta 1456 privrženci "ogrske stranke" v Beogradu umorili Ulrika Celjskega.

Po smrti kralja Ladislava Posmrtnika se je Matija leta 1461 zapletel v vojno za ogrsko krono s Friderikom III.. Spopadi, ki so v glavnem potekali v Spodnji Avstriji, so zajeli tudi Štajersko, v njih pa so cesarju precej pomagale notranjeavstrijske čete. Končali so se s smrto Matijevega zaveznika, Friderikovega brata Albrehta brez potomcev leta 1463. Toda leta 1469 je Štajersko, predvsem Spodnjo, močno prizadela fajda plemstva in najemniških čet z vladarjem. Tudi te spopade je spodbudil Matija. Končala se je z usmrtnitvijo najemniškega poveljnika Andreja Baumkircherja leta 1471. Po letu 1479 se je zaradi imenovanja salzburškega nadškofa znova zapletel v dolgotrajno vojno s Friderikom. Korvin je bil uspešen in njegove čete so zasedle večino Štajerske, Kranjske, Reko in vojvodino Avstrijo ter leta 1485 vkorakale na Dunaj. Oblast nad temi deželami so Habsburžani znova dobili šele po njegovi smrti.

Matija Korvin in kralj Matjaž

Na začetku 20. stoletja je prekmursko-porabski etnolog Avgust Pavel podal tezo, da je prav na podlagi življenja Matije Korvina, ki je vladal tudi delu današnje Slovenije, nastala tudi slovenska pripovedka o kralju Matjažu. Čeprav za to trditev ne obstajajo nobeni prepričljivi dokazi, se je teorija precej razširila med laično javnostjo.

Slovenski kralj, kralj Matjaž ali Matija Korvin, se je rodil in živel v 14. stoletju. Bil je pošten človek in ko so mu na glavo položili krono, je ljudem obljudil, da se bo boril za pravico. Zaročenki kralja Matjaža je bilo ime Lenčica. Slednjo mu je hotel prevzeti sultan, zato jo je ugrabil. Ko je kralj opazil da je Lenčica izginila, je odšel za njo in odkril turški tabor.

Odšel je globoko v gozd in čakal na napad. V pravem trenutku so kralj in vojščaki napadli Turke in jih premagali. Matjaž je svojo bodočo ženo odpeljal domov, kjer sta se poročila, Turki pa so po boju odšli s Koroške. Lenčica in Matjaž nista bila prav dolgo srečna, saj so Avstrijci napadli deželo, da bi pridobili Koroško. Bitka se je odvijala na polju, kjer so kralja okronali in kjer so življenje izgubili mnogi vojščaki. Toda Kralj Matjaž se ni tako zlahka vdal in je z vojščaki odjahal stran.

Prišli so pod Peco in jama se je odprla, kralj in vojščaki pa so odšli vanjo. Jama se je v hipu zaprla in tako vojščaki kot kralj so zaspali. Še danes počivajo in v življenje se bodo prebudili, ko se bo brada kralja Matjaža devetkrat ovila okoli mize pri kateri spi.

Ljudsko izročilo pravi, da je bil kralj Matjaž ogrski kralj. Med svojim vladajem, od leta 1458 do 1490 se je spešno spopadal s Turki. Odlikoval se je tudi s svojo pravičnostjo. Ljudje so ga ohranili v dobrem spominu in ga povzdignili v junaka, o katerem govorijo številne naše ljudske pripovedke v verzih ali v prozi.

Kralj Matjaž, (anti)junak srednjeevropski?

Res je, ogrski kralj Matija I. Korvin (= krokar), vladal je od 1458 do 1490, je pred smrtjo gospodaril nad obsežnim ozemljem, ki je obsegalo dobrošen del srednje Evrope, in ob tem, pomenljivo, za Avstrijce pa sploh bogokletno, si je navsezadnje "dovolil" celo umreti v cesarjevi postelji na Dunaju ... V zavest preprostih sodobnikov se je Korvinova podoba seveda vtisnila predvsem zaradi njegovega uspešnega bojevanja z grozovitim Turkom, krivoverno to nesnago, sicer pa je bil naš kraljevski krokar pogosto oziroma praviloma zvest temu svojemu imenu tudi z nič kaj nežnim, recimo mu kar nečloveškim odnosom do vseh drugače mislečih. Samo primer slednjega: njegova najemniška vojska je ob obleganju nekega češkega mesteca vanj katapultirala - odrobljene glave zajetih branilcev.

No, bodisi tako in drugače, po njegovi smrti se je ("... resnični Matija Korvin je v vsej svoji (ne)slavi zaživel šele potem, ko je umrl...") rodil mit o kralju, vladarju, ki ga v posameznih deželah častijo ali ga sovražijo, kakor bi jim vladal še danes. In kaj pravzaprav o kralju Matjažu (natančneje: tistih pol ducata različnih imen in podob) "pripoveduje" pričujoča knjiga? Zgodba: že omenjeni osramočeni Dunajčani so ga takorekoč zbrisali iz svojega zgodovinskega spomina (nanj spominja samo še ime zakotno zakotne predmestne uličice); Slovenci smo ga "pokmetili", mu nadeli brado in ga zaprli v goro Peco; Hrvati so svojemu kmečkemu kralju Ambrožu Gubcu po njem nadeli ime Matija; Madžari so...

Za večino bralstva, knjiga razkritij.

Ob cesti Ptuj-Varaždin stoji grad Borl. Od Ptuja je oddaljen 12 km. Grad kraljuje na strmi skali nad Dravo in se kot utrdba omenja že v 1. polovici 13. stoletja. Leta 1291 zasledimo zanimivo poimenovaje Borlyn siue Ankynstain castrum. gre za madžarsko poses, ki je bila v upravljanju štajerskih plemiških rodbin, od katerih so gotovo najpomembnejši gospodje Ptjski. Po njihovem izurtju leta 1438 je posest po delilni godbi leta 1441 prešla na Anno grofico Schaumberg. Leta 1478 je grad prešel pod cesarsko oblast do leta 1488, ko ga je kralj Matija Korvin podelil svojemu sorodniku Jakobu Szekelyju von Kevendt za izkazane zasluge v vojni proti cesarju. Po smrti Matija Korvina je Szekely prestopil na stran Hasburžanov in cesar Maksimiljan mu je leta 1494 potrdil Borl v trajno last do leta 1620. Novi lastniki so do leta 1639 grofje Thurni, nato pa do leta 1801 grofje Sauerji. Zmanjšana posest in grad sta bili tega leta prodana Satnislavu Ponjatovskemu in že leta 1803 Jožefi grofici Laslie, roj. Wurmbrand. Leta 1901 je grad prešel v roke baronice Adalberte Kubeck, nato pa pod hrvaško akcijsko družbo, ki je grad razdelila. Med vojno je bil grad nekaj časa zbirno taborišče, po njej pa gostišče z bazenom.

Grad Klevevž (Klingenfels) je leta 1265 pozidal freisinški škof Konrad, upravljal pa so ga številni freisinški oskrbniki in kastelani. Grad je izrecno omenjen šele leta 1306 kot castrum Chlingenuelz. Leta 1362 je vojvoda Rudolf Habsburški zastavil Klevevž Viljemu Rajhenburško-Šperenberškemu, leta 1412 pa freisinški škof Herman Celjski svojemu očetu. Nato so gospoščino oskrbovali različni oskrbniki. Klevevž so leta 1475 in 1476 brezuspešno oblegali Turki, leta 1489 pa se ga je polastil ogrski kralj Matija Korvin. Habsburžani so ga leta 1510 podelili Juriju pl. Thurnu klevevško gospodstvo v fevd, nato se kot zakupniki ali lastniki zvrstilo zopet več ljudi. Leta 1794 je prešel v last verskega sklada, leta 1807 pa ga je kupil baron Franc Ksaver Schweiger pl. Lerchenfeld z Otočca in ga sedemnajst let pozneje skupaj z graščino Zbure prodal na tomboli. Med drugo svetovno vojno je grad s posestvom vred postal last nemškega rajha in so ga požgali partizani.

2006 – LETO POMEMBNIH OBLETNIC ZA CELJSKI IMPERIJ IN SLOVENSKO ZGODOVINO

Dinastija celjskih državnih knezov je ena zadnjih velikih evropskih dinastij, ki je imela svoj sedež na območju današnje Slovenije. Nekdanji svobodni gospodje Žovneški so leta 1341 postali Grofje Celjski in 1436 državni knezi Svetega rimskega cesarstva. Bili so uspešno vključeni v evropsko visoko politiko, ki so jo vodile zadnje tri generacije celjske dinastije.

Leto 2006 predstavlja obletnico izredno pomembnih dogodkov iz njihove zgodovine, po eni strani zaradi izjemnega vzpona te slovenske dinastije v evropskem prostoru, po drugi strani pa nas spominjajo tudi na njihov tragični konec. Na to leto so vezane številne obletnice, med katerimi naj navedemo nekaj najpomembnejših:

-600 letnica rojstva zadnjega kneza Urha II (Ulrik) Celjskega (1406),

-550 letnica smrti zadnjega celjskega kneza Urha II (Ulrik) Celjskega in s tem

-550 letnica konca celjskega imperija,

-570 letnica celjske državne kneževine (1436),

-570 letnica imenovanja Hermana II in Urha II za državna kneza Svetega rimskega cesarstva (1436).

-570 letnica pričetka delovanja kovnice denarja v Celju (1436).

Zanesljivo si navedene letnice zaslužijo primerno obeležbo.

Herman II, Miroslav (Friderik) II in Urh (Ulrik) II iz Celjske dinastije so bili v svojem času najmočnejše in najimenitnejše osebe svetega rimskega cesarstva.

Pomembne so bile tudi njihove družinske vezi s drugimi evropskimi dinastijami. Tako je bil Urh II stric češkega in ogrskega kralja Ladislava, namesto katerega je vladal v Avstriji. Bil je kraljev namestnik na Ogrskem, ban Slovenjeh (Slavonije), Hrvaške in Dalmacije, v neposredni sorodstveni zvezi s poljskim kraljem, carigrajskim dvorom, zet srbskega vladarja Jurija Brankoviča itd. Barbara Celjska je bila cesarica Svetega rimskega cesarstva. Kot pravi Ignac Orožen, je bil Urh II >>najimenitnejši in najmogočnejši grof<< v vsem rimskem cesarstvu. Imel je >>mnogo lastnih dežel, bogastva pa toliko, kot ga nista imela ne kralj in ne cesar<<. Celo >>spletična njegove žene naj bi imela večji dvor, kot ga, je imela kraljica<<. Nek drug avtor navaja, da so imeli na višku svoje moči preko 150 gradov od Baltika do Jadrana. Zanesljivo je, da je celjska oblast poleg današnjih slovenskih dežel segala preko Avstrije, Češke, Madžarske, Hrvaške, Dalmacije, Slovenijeh (Slavonije) itd.

Vendar ta oblast še zdaleč ni bila omejena le na obvladovanje obseženega ozemlja. Imeli so tudi odločilno politično vlogo v takratni Evropi. Kralj Ladislav Posthumni je bil Urhov (Ulrikov) nečak. Barbara Celjska, ki je bila cesarica Svetega rimskega cesarstva, je bila zanesljivo v Evropi najbolj napredna, razgledana in spoštovana ženska ne le tistega časa, temveč tudi v celotnem obdobju srednjega veka. Herman II, Miroslav II in Urh II so bili najpomembnejši člani cesarskega reda zelenega zmaja, to je viteškega reda, ki ga je leta 1406 ustanovil Sigismund Luksemburški.

Celjski so se že od vsega začetka udeleževali velikih viteških turnirjev, kjer so premagovali vse svoje tekmece. Pri tem je pomembno opozoriti, da so jih na turnirjih imenovali viteze vindiške, torej slovenske viteze.

Herman II in Urh II sta imela pomembno vlogo na vojaškem področju. Zato je za našo zgodovino še posebej pomembno, da so bile dežele, ki so spadale pod celjsko oblast, dolgo obvarovane pred turškimi vpadi. Tudi Židje so imeli pod njimi pomembno zatočišče.

Celjska dinastija preneha z Urhom II Celjskim, ki ni imel moških potomcev. Ko je Urh II leta 1456 skupaj z mladim kraljem Ladislavom vodil pohod preko 40.000 glave križarske vojske, ga je na postanku v Belgradu (Beogradu) zahrbtno umoril madžarski plemič Vladislav Hunyadi s svojimi pomagači. Vladislav in Matias sta bila zaradi umora pred sodiščem obsojena na smrt, Vladislav Hunyadi pa je bil kasneje tudi dejansko usmrčen.

Pokop zadnjega Celjana je imel na podlagi številnih opisov kraljevski značaj. Čeprav se v nekaterih, predvsem poljudnih opisih govoriti tudi o nekakšnih >>celjskih grofih<<, pa dokumentirani zapisi v pomembnem pogrebnem govoru navaja, da je bila s smrto Urha II >>prelita sveta kraljevska kri<<. Torej so bili kraljevska dinastija.

Po smrti Urha II se je takoj pričel boj za celjsko dedičino. Po navedbah v Celjski kroniki naj bi se zanjo potegovalo kar 24 upravičencev. Boj zanjo je trajal več let. K zaključku tega boja je prispevalo tudi to, da je bil že naslednje leto, torej leta 1457, umorjen mlad Urhov nečak, kralj Ladislav Posthumni, za katerega navajajo kronisti, da je bil zastrupljen.

Šele tedaj je na stran Friderika III Habsburškega prestopil tudi slavni celjski vojskovodja Janez Vitovec (Bidovec). S tem so vse celjske dežele prišle pod oblast Habsburžanov in so pod oblastjo ostale vse do leta 1918.

Friderik III Habsburški je po smrti Urha II in kralja Ladislava dobil vso celjsko oblast in vse njihove posesti ter je s tem dodatno potrdil cesarsko krono. Kronist Enea Silvio Piccolomini, ki je bil svetovalec Friderika III in zanesljivo eden najbolj zagrizenih sovražnikov Celjske dinastije, je že kmalu po Urhovi smrti, to je že leta 1458, postal rimski papež Pij II. Matias Hunyadi, brat Urhovega morilca Vladislava Hunyadija, ki je bil pred sodiščem zaradi sodelovanja pri Urhovem zahrbtnem umoru prav tako obsojen, se je preimenoval in postal pod imenom Matija Korvin ogrski kralj.

Če bi sledili temu, kdo je kaj pridobil s propadom celjske dinastije, bi lahko uspešno sledili tudi temu, kdo so bili zarotniki, ki so se povezali v izvedbi tega zahrbtnega zločina. Predhodni poizkus Urhovega uboja na Dunaju se namreč ni posrečil. Urh II se mu je uspešno izognil, nato pa se vrnil na Dunaj z vsem svojim velikim spremstvom in v vsej svoji slavi.

Ker so Habsburžani po Urhovi smrti zavladali tudi slovenskim deželam naj omenimo, da je še cesar Maksimiljan Habsburški, ki je nasledil Friderika III, po navedbah Celjske kronike >>gladko slovensko govoril<<. Njegov učitelj je bil Tomaž Prekokar, ki se je kasneje, ko je postal, preimenoval v Tomasa Feloverja.

Maksimiljan Habsburški je tudi pisno napovedal, da želi opraviti klasično ustoličenje na knežjem kamnu, kar pa mu je bilo kasneje zaradi takratne vojne onemogočeno. Če dejstvo, da so tudi nekateri kasnejši habsburški cesarji >>slovensko govorili gladko << povežimo z dejstvom, da so imeli vladarji, ki so bili ustoličeni na knežjem kamnu, pravico in dolžnost, da se v primeru tožbe po tem pravu zagovarjajo v slovenskem jeziku, potem dobimo popolnoma drugačno podobo o pomenu slovenskega jezika v tistem času, kot se nam sicer na splošno prikazuje.

Posledice prenehanja celjskega imperija so bile tudi za naše dežele izredno negativne. Umor Urha II se je negativno odražal tako na usodo slovenskih dežel, kot tudi na kasnejšo obrambo Evrope pred turško nevarnostjo. Z ubojem Urha II je propadel tudi veliki pohod križarske vojske, ki ga je vodil.

Vse celjske dežele so še dolgo po tem pretresale velike nesreče. Iz celjskih dežel so bili izgnani Židje. Novi oblasti so se dolgo upirali tudi slovenski kmetje v boju za >>staro pravdo<<.

Predvsem pa so se že samo nekaj let po propadu Celjske dinastije, zaradi prenehanja dotedanje učinkovite obrambe, pričeli turški vpadi v slovenske dežele. Njihov prodor se je nadaljeval prav do Dunaja.

Že leta 1471 so Turki prvič prišli prav do Celja. Najhujše posledice pa so turški vpadi pustili na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem. Tako so kranjski poslanci na deželnem zboru v Augsburgu leta 1530 navajali, da so Turki v zadnjih šestdesetih letih kar 80 krat napadli Kranjsko in iz nje odpeljali v suženjstvo 200.000 ljudi. Cela območja Kranjske, Štajerske in Koroške so zaradi turških vpakov opustela. Novi habsburški vladarji so tem deželam sicer nalagali velike davke >>za obrambo pred Turki<<. Dejansko pa so sredstva porabili za druge namene, predvsem za reševanje svojih sporov. Za obrambo teh dežel pa niso naredili nič. Takšno stanje se je nadaljevalo do leta 1593, ko je kranjska vojska ob sodelovanju še nekaj drugih krščanskih sil, pod vodstvom Andreja Turjaškega odločilno porazila turško vojsko pri Sisku.

O Celjskih knezih pa je bilo napisanega že veliko gradiva. Podatki v različnih raziskavah in navedbah se med seboj ne le ne ujemajo, ampak celo popolnoma nasprotujejo. Vendar ne more biti dvoma, da so Celjski pustili globoko pozitivno sled v slovenski in evropski zgodovini.

Zgodovinar Božo Otorepec ugotavlja, da so po izumrtju celjske rodovine Habsburžani pregledali njihov arhiv in ohranili le tiste listine, ki so bile pomembne za njihove politične in gospodarske namene. Med ohranjenimi dokumenti skoraj ni takih, ki bi govorili o dedovanju, oporokah in podobnih pomembnih zadevah, kar bi bilo sicer logično. Ohranjenih je le okrog 850 različnih listin, ki neposredno ali posredno pričajo o celjski dinastiji.

Postopno prihajajo na dan nove ugotovitve in spoznanja o tej veliki celjski in evropski dinastiji, ki pozitivno osvetljujejo njihovo dejansko vlogo in pomen v takratnem evropskem prostoru. Zato ne more biti nobenih tehtnih pomislekov, da pomembnih obletnic iz zgodovine celjske dinastije ne bi ustrezno obeležili.

Mesto Celje se danes ponaša z nazivom Knežje mesto, župan in mestna občina imata sedež na Trgu celjskih knezov, Pokrajinski muzej je skrbnik za dediščino Celjske kneževine. Končno pa so v našem državnem grbu njihove tri zlate zvezde (grb na vrhu).

Zato bi bilo primerno, da bi ustrezno obeležili 600 letnico rojstva zadnjega člena za nas tako pomembne dinastije. Letos mineva 550 let od prenehanja te dinastije, s čimer so postale slovenske dežele skoraj 150 let žrtev grozovitih turških vpakov.

Leto 2006 pa predstavlja tudi 570 letnico nastanka celjske državne kneževine. Navedena državna kneževina, ki ima vse atributе državnosti, zanesljivo zasluži ustrezno priznanje in proslavitev obletnice svojega nastanka. Posebno še, ker letos istočasno praznujemo tudi 15. obletnico samostojnosti slovenske države.

Mineva tudi 570 let odkar so Celjski dobili pravico kovati lastni zlati in drug denar. Tudi to obletnico bi kazalo obeležiti z izdajo posebnih priložnostnih tolarskih kovancev. Ker bomo s

1.1.2007 prešli na evro, je to še zadnja priložnost, da tako pomembno obletnico počastimo s posebno izdajo v lastnem denarju.

Vendar bi morale pomembne obletnice Celjske dinastije predstavljati tudi pričetek drugačnega vrednotenja njihove vloge s slovenskem in evropskem prostoru. Neverjetno je, kako so nekateri zgodovinarji v preteklosti z veliko mero škodoželjnosti ponavljali negativne poglede o Celjskih, ki niso bili z ničemer dokumentirani in je bilo jasno, da so jih pripravljali njihovi zagrizeni nasprotniki. Pozitivne presoje Celjskih so žal, prej kot iz naših, prihajale iz tujih virov.

Zgodovinarka Nada Klaić v svojem delu >>Zadnji knezi celjski v deželah svete krone<< meni, da je na podlagi poljubnih >>kramarskih<< opisov tudi popolnoma nezgodovinsko sklepati o vprašanju narodne pripadnosti državnih knezov Celjskih. Zato še posebno zameri slovenskemu zgodovinopisu, da celjskim ne priznava njihove dejanske vloge.

Pravi, da že dosledna uporaba naziv >>grof<< ali >>pokneženi grof<< za člane celjske dinastije pri nekaterih slovenskih zgodovinarjih kaže na njihovo prilagajanje enostranskim interesom, ki ne bi smelo imeti mesta v stvarnem zgodovinopisu. Zavedno ali nezavedno sledimo interesom tistih, ki namesto dokumentiranih virov uporabljajo enostranskoobarvane >>kramarske<< pripovedi Enea Silvija Piccolominija, madžarskega kronista Ivana Thuroczyja in drugih podobnih pripovednikov, ki so delali v interesu svojih gospodarjev in donatorjev. Ti pa celjski dinastiji nikoli niso hoteli priznati principata. Izgleda, kot da tega pri nas ne želimo priznati niti danes.

Na Hrvaškem je vlogo negativnega opisovalca Celjske dinastije prevzel zgodovinar I. Tkalčić. Klaićeva pravi, da njegovi >>opisi<< ne bi imeli nobenega pomena, če jih ne bi nekritično povzemalo naše zgodovinopisje vse do današnjih dni. V isti sklop spada tudi naziv grof ali >>pokneženi grof<<, ki nikakor ne ustreza položaju celjske dinastije.

Zgodovinarka Nada Klaić na podlagi verodostojnih dokumentov ugotavlja, da so bili Celjski v hrvaških deželah leta 1399 >>zagorski knezi<<. Listina zagrebškega kapitla iz leta 1435 naziva Hermanna II Celjskega illustris principis. Od leta 1430 in ponovno od leta 1436 so bili Celjski >>principes sacari imperii<<, torej vladarji in knezi svetega cesarstva.

Po podelitevi principata niso več nikakršni >>grofje<< ali >>pokneženi grofje<<, temveč imajo vladarski naslov >>illustres principis<<, ki so ga morali po tedanjih pravilih tudi pod grožnjo kazni vsi uporabljati. Ker so se nekateri člani habsburške družine, če je bilo le mogoče, izogibali izkazovanju potrebne vladarske časti celjski dinastiji, jih je cesar Sigismund Luksemburški celo v posebnem pismu ostro pozval, da Celjskim to vladarsko čast dosledno izkazujejo. Izogibanje temu je bilo v srednjem veku namreč kaznivo dejanje.

Če je bil Celjskim kot >>illustres principes<< in >>principes sacari imperii<< priznan vladarski naslov, bi bilo toliko bolj zanimivo ugotoviti, v čigavem interesu je, da tega naslova naše zgodovinopisje za Celjske še vedno ne uporablja.

Željo, da se Celjski dinastiji ne prizna njihove dejanske vloge, lahko razumemo pri tistih, ki so zgodovino tolmačili v interesu sovražnikov Celjskih in je bil njihov interes zmanjševati pomen dinastije. Nikakor pa to ni logično za tiste, ki takšnega interesa ne morejo imeti.

Zgodovinarka Nada Klaić izrecno poudarja, da so Celjski s tem, ko so bili principes sacri imperii, imeli >>čast in oblast, ki jih postavlja v isto vrsto z evropskimi vladarji, ki so prav tako principes.<<

Neupoštevanje dokumentarnega gradiva in neprestano ponavljanje raznih >>pripovedi<< Piccolominija in njemu podobnih posnemovalcev ima svojo podlago v zavestni ali podzavestni podrejenosti tistim, ki so po prenehanju celjske dinastije za dolga stoletja odločali o tem, kakšen naj bi bil pogled na zgodovino tistega časa. Z ničemer dokumentirano, neobjektivno in neverjetno sovražno pisanje Piccolominija o Celjskih, ob njegovem istočasnem povzdigovanju in čaščenju Urhovega (Ulrik) zahrbtnega morilca, je tako prozorno, da že samo po sebi kaže na namen in s tem na neverodostojnost avtorja pri obravnavi tega področja. Nikakor pa ni razumljivo, da ima lahko še danes kakršno koli vlogo pri našem pogledu na zgodovino Celjske dinastije.

B. Grafenauer je leta 1955 v Zgodovini narodov Jugoslavije še kritičen do Celjskih. Vendar je kakšnih dvajset let kasneje že stvarnejši, ko hvali njihov dvor v Celju kot kulturno središče in pravi, da so bili >>brez dvoma poslednja velika dinastija, pomembna v evropski politiki XV. stoletja, ki je imela središče na slovenskih tleh.<<

Zgodovinar J. Orožen zaključuje: >>Za nas je tu fakt: rod domačega porekla si ustvarjal na slovenskih in jugoslovanskih tleh svoje, od deželnega gospoda neodvisno ozemlje, svojo državo.<< In takoj nato, kot opravičilo za svojo izjavu, dodaja: >>Zares veliko poglavje v političnem oziru sicer borne zgodovine slovenske veje našega naroda.<< (poudarki avtorja).

Čeprav oblast Celjskih ni segala le na slovenska in >>jugoslovanska<< tla, kot navaja J.Orožen, temveč predvsem na ves prostor Srednje in Vzhodne Evrope, pa v primerjavi z drugimi že bistveno bolj pozitivno prikazuje njihovo vlogo.

Sigismund Luksemburški je pod enim vladarskim žezлом združil velika ozemlja nemškega cesarstva in kasneje avstrijskih dednih dežel . Z njegovo smrtjo je nastala zmeda, v kateri so se v njeno reševanje uspešno vključevali prav Celjski. V boju z novo nastalimi tekmeци so se sklicevali na svoje >>stare pravice<<, ki so jih pridobili že veliko pred svojimi novimi tekmeци.

Neverjetno je, da mora avstrijski zgodovinar Dopsch braniti Celjske pred trditvami nekaterih slovenskih zgodovinarjev o njihovi nemški narodni pripadnosti. Nada Klaić citira Dopschovo izjavu, ki pravi:>>Zadnji grof Celjskih uteleša potemtakem svetovljanskega kneza, spretnega v izražanju, ki je doma v vsej srednji in vzhodni Evropi.<< Če vemo, da so še pripadniki naslednjih generacij Habsburžanov, ki so prevzeli celjsko oblast in njihove posesti, >>tekoče govorili slovensko<<, je zanesljivo to še toliko bolj veljalo za Celjske, so so bili slovenska in evropska dinastija.

V tistem času so notarji zapisnike v načel pisali v latinščini, kasneje izjemoma tudi v nemščini. Pisanje notarjev nikakor ne pomeni, da naj bi bili njigovi delodajalci Latinci ali kasneje Nemci, niti tega, kakšen jezik so >>doma<< govorili njihovi delodajalci. Predstavlja samo takrt uraden način zapisovanja pomembnejših dokumentov.

Pomembne obletnice Celjske dinastije v letu 2006 naj bi zato ne bile le priložnost za njihovo obeležitev, temveč tudi čas za realnejše vrednotenje njihove vloge v naši evropski zgodovini.

»Zadnji Celjan«, Friderikov sin, je bil že od otroških let določen, da namesto svojega očeta nadaljuje vzpon celjske dinastije.

Ulrik je bil od leta 1433 poročen s Katarino, hčerko srbskega despota Jurija Brankovića in številne ljubezenske avanture, ki jih kronisti tudi omenjajo, niso vplivale na njegova karierna prizadevanja. Visoki položaji njegovega sorodstva so mu zagotovili izredno visoka politična izhodišča – razne namestniške in druge politično – upravne naloge na Češkem in Ogrskem, med katerimi si je največ obetal iz skrbništva nad mladoletnim ogrskim kraljem Ladislavom Posmrtnikom (sinom Albrehta II.), ki ga je mati kronala že nekaj mesecev po rojstvu l. 1440. Skrbniške funkcije je seveda pridno obračal tudi v svoj prid in imel pri tem tudi mogočne tekmece in nasprotnike – predvsem Habsburžane in del ogrskega plemstva.

V tekmi za prestiž je leta 1443 s Habsburžani sklenil premirje z znamenito obojestransko dedno pogodbo, po kateri posesti v okviru Rimsko – Nemškega cesarstva dedujejo drug za drugim, če ostanejo brez moškega potomstva. Nekateri zgodovinarji ta sporazum s Habsburžani tolmačijo kot pristanek, da se Celjani za ceno priznanja knežjega statusa umikajo iz visoke politike v cesarstvu in se usmerjajo na Balkan. Omenjajo celo »jugoslovansko politiko« celjskih knezov.

Kakorkoli že – zaradi skrbništva nad mladim ogrskim kraljem Ladislavom in statusa »ogrskega gubernatorja« si je Ulrik pridelal med domačim - ogrskim plemstvom goreče nasprotnike, tako da so ga 9. novembra 1456 v Beogradu posekali. Smrtni udarec z mečem naj bi mu zadal Ladislav (Laszlo) Hunjadi, sin Ivana Hunjadija, vplivnega voditelja ogrske proticeljske struje, ki je že prej padel na križarskem pohodu pred Beogradom.

Ulrik je imel tri otroke, vendar so pomrli pred njim (Jurij 1443, Herman 1452, Elizabeta pa 1455).

Imperij, ki je nastal ob silovitem vzponu le peščice generacij, se je v trenutku sesul – in tako v prepletu moči, slave, ljubezni, spletk in umorov izpolnil vse pogoje za vstop v legendu.

Pripravil: J. Germadnik